

KERTINĖ
PARAŠTĖKai Dievas žmogui
duoda kalbą

Rašydamas apie pirmą visuotinę Šventosios Dvasios išliejimą krikščionių bendruomenei per pirmąsias Sekmines, šv. Lukas Apaštalų Darbų knygoje (Apd. 2:1-11) kalba apie Šventąją Dvasią dramatiškais įvaizdžiais: „Staiga iš dangaus pasigirdo ūžesys, tarsi kilus smarkiame vėjui. Jis pripildė visą namą, kur jie sėdėjo. Jiems pasirodė tarsi ugnies liežuviai, kurie pasidailę nusileido ant kiekvieno iš jų. Visi pasidarė pilni Šventosios Dvasios ir pradėjo kalbėti kitomis kalbomis, kaip Dvasia jiems davė prabilti“. Toliau skaitome, kad į Jeruzalę suvažiuavę įvairių tautų žmonės visi girdėjo juos kalbant savąja kalba. Dievo Dvasia padarė, kad visi tie žmonės susišnekėjo tam, kad galėtų įvykti Dievo valia, kurią Kristus pasakelbė: kad visų tautų žmonės būtų pakrikštyti Šventąja Dvasia ir taptų Kristaus šeimos nariais.

Visai priešingą Dievo veikimą matome Sekminių išvakarių pirmajame skaitinyje apie Babelio bokšto statybą (Pradžios 11:1-9). Šio skaitinio klausiant, Dievas tikrai gali atrodyti pavaldus ir net piktavališkas. Kadangi esame miestiečiai, mums sunku suprasti, kaip išmokimas gaminti plytas, noras įsikurti vietovėje ir pasistatyti miestą gali sukelti Dievo rūstybę. Gi Dievas-Kūrėjas, sukūręs žmogų savo atvaizdu, negali norėti, kad žmogus nekurtų! Mums, pažinusiems miestus kaip kultūros centrus, kaip vietoves, kur įvairių tautų, rasių žmonės gali suelti ir kūrybingai bendrauti, žinant, kad miestai net ir šv. Pauliui bei kitiems apaštalams buvo pagrindinis jų misijos laukas, sunku įsivaizduoti, kad už norą statyti miestą Dievas galėjo bausti žmones.

Pagaliam tame pasakojime dar blogiau atrodo Dievas mums, lietuviams, kurie branginame savo kalbą kaip tik dėl to, kad jungdama mus ji ugdo mūsų tarpusavį supratimą. Tai, ką, nusileidęs į žemę pažūrėti, ką žmonės daro, Dievas pamatė, mums, atskiriančios Lietuvos vaikams, skamba kaip tobuliausias gimtosios kalbos brangumo ir svarbumo nusakymas: „Na štai, jie yra viena tauta ir viena kalba visi kalba. Ir tai tik pradžia jų darbuotės! Dabar jiems nieko nebus nepasiekiamo, ko tik tai jie besiimtų“. Kaip galėjo Dievas panorėti tokį kalbos gėrį atimti kaip tik tam, kad sumaišytų jų kalbas ir kad žmonės būtų išsklaidyti po visą pasaulį?

Ieškant atsakymo į šį klausimą, pravartu atkreipti dėmesį į šio pasakojimo kontekstą – kas vyko prieš jį, kas vyksta po jo. Babelio bokšto epizodas yra paskutinis pavyzdys Pradžios knygos pasakojimuose, kaip per savaivaliaujančių žmogų nuodėmę atsirado pasaulyje (Pradžios 1-11 skyriai). Tuoj po jo pradeda vardytį Abraomo kilmę, įvedanti i

jo istorijos pasakojimą. Abraomas gi yra pavyzdys žmogaus, kuris tobulai Dievo klausė. Babelio miesto statytojų istorija yra pristatoma kaip fonas, norint išryškinti Abraomo klusnumo Dievui savybes. O Abraomas gi yra Dievo pasirinktosios tautos tėvas-ikūrėjas.

Skyriuje prieš pat Babelio statybos pasakojimą yra išvardijamos visos tuo laiku žinomo pasaulio tautų kilmės iš Nojaus sūnų, norint parodyti išsipildymą Dievo įsakymo Nojaus sūnams: „Būkite vaisingi ir dauginkitės, pripildykite žemę“ (Pr. 9:1). Ten Izraelio tauta parodoma kaip viena iš daugelio pasaulio tautų. Parodoma, jog Dievo pasirinkimą šios tautos nulėmė ne kokie jų pasiekimai ar nuopelnai, o vien tik Dievo maloningas įsikišimas jos istorijoje. Tą patį išryškina Babelio epizodas bei po jo einanti Abraomo istorija.

Tuo metu vykstančioje tautų migracijoje, kiekvienai ieškančiai sau vietos, šie žmonės, kurie „kėlėsi iš rytų“ (žr. Antano Rubšio naują, tikslesnį vertimą), nutarė, kad jie daugiau nebenori keliauti. Apsidairę ir pamatę, kaip Šinaro krašto (senosios Sumerijos) gyventojai statė miestus iš plytų ir smalos, jie nutarė pasistatyti savo miestą ir bokštą,

(Nukelta į 2 psl.)

„Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“ leidžiant

KUN. KAZIMIERAS KUZMINSKAS

Komunistų pavergtoje Lietuvoje siaučiant tikinčiųjų ir Katalikų Bažnyčios persekiojimui, Jungtinėse Amerikos Valstybėse įsisteigusi Lietuvių katalikų religinė šalpa – lietuvių kunigų korporacija, šelpė persekiojamą Bažnyčią ir tikinčiuosius. Norėdamas labiau išplėsti šalpos darbus, pradėjau organizuoti lietuvių kolonijose LKRS rėmėjus – pasauliečius.

Steigiamasis LKRS Rėmėjų organizacijos susirinkimas, kuriame buvo priimti įstatai ir išrinkta vyriausioji valdyba, įvyko Čikagoje 1972 m. balandžio 8 d. Jaunimo centre. Susirinkime išrinktai Rėmėjų valdybai pasi-skirstant pareigomis, man teko pirmininko pareigos.

Po trijų mėnesių nuo LKRS Rėmėjų organizacijos įsisteigimo, gavome „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ pirmąjį numerį, kuris buvo slapta pagrindyje išleistas komunistų okupuotoje Lietuvoje 1972 m. kovo 19 d. Taigi įvyko stebėtinis sutapimas – LKR Šalpos rėmėjų organizacija įsisteigė tik trimis savaitėmis vėliau – bemaž tuo pačiu laiku.

Besikaitant LKB Kronikos pirmąjį numerį, kuris tiesiog mane pavergė, pasidarė aišku, kad pavergtoje Lietuvoje prasidėjo naujas kovos su komunizmu laikotarpis, slapta pagrindyje leidžiamu raštu šio naują, tikslesnį vertimą), nutarė, kad jie daugiau nebenori keliauti. Apsidairę ir pamatę, kaip Šinaro krašto (senosios Sumerijos) gyventojai statė miestus iš plytų ir smalos, jie nutarė pasistatyti savo miestą ir bokštą,

dami ją į anglų, ispanų, ir prancūzų kalbas bei plačiai skleidžiant laisvuose kraštuose, kad jie sužinotų, koks yra komunizmas.

LKRS Rėmėjų vyriausios valdybos posėdyje išskelbiau sumanytą leisti LKB Kroniką lietuvių kalba ir versti ją į kitas kalbas. Valdybos nariai noriai pritarė šiam planui, ir taip prasidėjo didelis ir platus mūsų visų darbas, skleidžiant LKB Kroniką laisvajame pasaulyje gerai paruoštais tomiais.

LKRS Rėmėjų organizacijos įsteigimas buvo labai reikalingas. Vėliau ji pakeitė tik pavadinimą – Lietuvos Kronikos sąjunga. Tačiau visas jėgas atidavė vien tik LKB Kronikos knygoms leisti. Jei nebūtume turėję šios organizacijos, nebūtume galėję nei pradėti, nei tęsti LKB Kronikos knygų leidimą.

LKB Kronikos pirmuosius numerius dauginome iki 1,000 egzempliorių ir išsiuntinėjome į lietuvių kolonijas Australijoje, Europoje, Anglijoje, Pietų Amerikoje, Kanadoje ir Amerikoje. 1973 m. spalio 9 d. LKRS Rėmėjų vyriausios valdybos posėdyje, jau turint LKB Kronikos šešis numerius, pasiūliau juos leisti knygomis. Tam sumanymui visi valdybos nariai visiškai pritarė ir buvo nutarta tuojau pradėti LKB Kronikos knygų leidimą.

LKRS Rėmėjų organizacija, mažai turedama lėšų, negalėjo nuomoti patalpų įstaigai ir samdyti tarnautojų, nors tokiame dideliame darbe to tikrai reikėjo. Todėl aš savo asmeniškame bute leidau įsikurti šiai įstaigai. Visi, kurie padėjo leisti šias knygas, per visą ilgąmetį sunkų darbą neėmė jokio atlyginimo – tai buvo lietuvių patriotų auka Tėvynei.

LKB Kronikos knygų leidimas dideliais tiražais ir jų išsiuntinėjimas pareikalavo daug lėšų, kurių dar neturėjome. Reikėjo rinkti pinigų, kad galėtume tęsti pradėtą darbą. Pradėjome prašyti aukų iš lietuvių ir lankyti lietuvių kolonijas, plačiai pasklidusias laisvuose kraštuose. Šį darbą teko man pradėti ir tęsti per visą knygų leidimo laiką.

Kaupdamas lėšas LKB Kronikos knygoms leisti ir kartu steigdamas mūsų organizacijos skyrius, aplankiau Europos, Anglijos ir Australijos lietuvių kolonijas po tris kartus, o Pietų Amerikos lietuvių kolonijas, paimdavau mėnesinį bilietą važiuoti autobusu – taip kelionės kainuoja daug pigiau. Šitaip keliolika metų važinėdamas, aplankiau dideles lietuvių kolonijas net po keletą kartų.

Važiuodamas lankyti lietuvių kolonijas, pradžioje jau žinojau, pas ką važiuoju ir kokioje šeimoje galėsiu apsistoti. Nuvažiuavęs į koloniją, tuojau važiuodavau pas lietuvius, susirinkusius kokioje nors lietuvių šeimoje, salėje ar kitose patalpose. Jiems kalbėdavau apie žiaurų tikinčiųjų ir Katalikų Bažnyčios persekiojimą ir apie LKB Kroniką, aiškinau jos reikšmę tautos kovojai už laisvę. Suorganizuodavau LKRS Rėmėjų skyriaus valdybą arba surasdavau nors vieną įgaliotinį, prašydavau aukų LKB Kronikai

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos šešto tomo, išleisto anglų kalba 1989 metais Čikagoje, aplankas. Dailininkė – Sesuo M. Mercedes, S.S.C.

leisti. Jei kolonijoje būdavo lietuvių radio programa, mano kalbos įrašus perduodavo per radiją.

Po dviejų, trijų ar daugiausia keturių dienų važiuodavau į kitą artimiausią lietuvių koloniją lankyti lietuvių, informuoti juos apie padėtį pavergtoje Lietuvoje, apie LKB Kronikos leidimą, prašydamas aukų tam kilniam tikslui. Visur suorganizuodavau Lietuvos Kronikos sąjungos skyriaus valdybą arba surasdavau nors įgaliotinį. Visose lietuvių kolonijose buvo įsteigta skyriaus – iš viso 70. Jiems buvo siunčiami aplinkkraščiai, prašant rinkti aukas ir platinti nusiųstas LKB Kronikos knygas, daugiausia lietuvių kalba.

Lietuvos Kronikos sąjunga Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką lietuvių kalba išleido: I tomas – 1974, II t. – 1975, III t. – 1976, IV t. – 1978, V t. – 1979, VI t. – 1983, VII t. – 1984, VIII t. – 1987, IX t. – 1989, X t. – 1992.

LKB Kronika ispanų kalba išleista: I t. – 1979, II t. – 1982, VI t. – 1984.

Anglų kalba išleista: I t. – 1981 ir VI t. – 1984. Paraginau kun. dr. Konstantiną Gulbiną, OFM, gyvenantį Vokietijoje, leisti LKB Kroniką vokiečių kalba. Pradžioje į vokiečių kalbą išverstus LKB Kronikos numerius spausdino „Acta Baltica“ metraštyje (lietuvių,

latvių ir estų), o vėliau leido LKB Kroniką atskiromis knygomis. Dabar visi LKB Kronikos numeriai yra išversti į vokiečių kalbą.

Msgr. Vincas Mincevičius Romoje išvertė LKB Kroniką į italų kalbą ir su mūsų organizacijos didele parama išleido du tomas, bet toliau, mums nebegalint paremti, leidimas sustojo.

Lietuvos Kronikos sąjunga yra išvertusi LKB Kronikos pustrčio tomo į prancūzų kalbą, bet dėl lėšų stokos negalėjome išleisti.

LKB Kronikos VII tomas yra jau išverstas į anglų ir ispanų kalbas, o taip pat X tomas į ispanų kalbą, bet dar negalime jų išleisti, nes neturime užtenkamai lėšų jų išspausdinimui ir išsiuntinėjimui.

Lietuvos Kronikos sąjunga yra išleidusi lietuvių kalba LKB Kronikos 10 tomų, ispanų kalba – tris tomus ir anglų kalba – du tomus. Visų išleistų tomų puslapių yra 8,020, o tiražas sudaro 75,000 knygų. Jos siunčiamos: anglų kalba – į 72 valstybes, ispanų kalba – į 24 valstybes. Iš viso ją gaudavo 96 valstybės.

LKB Kronika anglų ir ispanų kalbomis yra siunčiamos į tų kalbų valstybes: universitetų ir kolegijų bibliotekoms, spaudai, radio ir televizijos stotims, katalikų vyskupams, vyrų ir moterų vienuolynams, žinių agentūroms, įvairiems institutams, didžiosioms organizacijoms, aukš-

tiems valdžios pareigūnams, didžiųjų miestų burmistrams, parlamentarams, kai kuriems užsienio diplomatams ir visoms tarptautinėms organizacijoms. Už išsiųstas LKB Kronikos knygas anglų ir ispanų kalbomis gauta daugiau kaip 800 padėkos laišku, kuriuose Lietuva laikoma didvyrių tauta. Lietuvos tikinčiuosius ima sau pavyzdžiu ir pasižada melstis, kad greitai Lietuva atgautų laisvę ir nepriklausomybę.

LKB Kronika Lietuvą labai išgarsino. Tokio pasaulio dėmesio iki tol ji dar niekada nebuvo turėjusi. Pogrindžio veikla ir ypačiai LKB Kronika Lietuvą yra privedusi prie Nepriklausomybės atstatymo 1990 m. kovo 11 d. LKB Kronikos leidimas pavergtoje Lietuvoje ir jos tęsimas laisvuose kraštuose, leidžiant keliomis kalbomis tomiais, lietuvių tautai yra epochinis įvykis, kokio nebuvo ir kokio daugiau nebus.

Lietuvos Kronikos sąjunga yra išleidusi Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką lietuvių kalba 10 tomų – daugiau Kronika nebuvo leidžiama, bet liko dar neišleisti anglų kalba aštuoni tomai, ispanų kalba septyni tomai ir prancūzų kalba 10 tomų. Sąjungos valdyba yra nutarusi tęsti darbą toliau, verčiant ir leidžiant likusius tomus anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis, kad pasaulis geriau pažintų tą dokumentinę medžiagą ir žinotų, kaip lietuvių tauta drąsiai kovojosi su didžiausiu pasaulio priešu – komunizmu ir kiek aukų yra sudėjusi už žmogaus teises ir tautos laisvę. Taigi ir toliau bus tęsiama LKB Kronikos leidimas anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis.

Reikia priminti, kad LKB Kronikos leidimas yra pasaulinio masto unikumas, nes nė viena komunistų okupuota valstybė neturėjo tokių pogrindžio leidinių, o lietuvių tauta LKB Kroniką leido dviem frontais: Lietuvoje slapta, o kituose kraštuose – viešai, knygų tomiais ir keliomis kalbomis. Užsienyje gyvendami mes tęsime tą darbą, kuris buvo slapta vykdomas pavergtoje Lietuvoje.

Mes lenkiame galvas prieš tuos, kurie turėjo drąsos, ryžto ir pasiaukojimo leisti LKB Kroniką, nebijodami kalėjimų, koncentracijos lagerių ir net mirties, kad pasaulis pažintų komunizmo vykdomą genocidą ir kad Kronika rašo tiesą.

Tesdami LKB Kronikos knygų leidimą anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis, tikimės, kad lietuviai, ypač išeiviai, gyvendami svetimuose kraštuose savo aukomis parems tą didelį darbą, o Kronika svetimomis kalbomis dar ilgai garsins Lietuvos vardą

(Nukelta į 2 psl.)

Sveiki, sulaukę šventų Sekminių!

Dievo kuriama tauta • Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos tikėjimo liudijimas • Apie išeivijos lietuvių muzikinį palikimą ir jo vertinimą • Aldonos Stempužienės koncertas Cleveland'e • Danutės Žilaitytės eilėraščiai • JAV LB Kultūros taryba svarsto veiklos kryptį • Nuomonės ir pastabos • Naujos knygos

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika

(Atkelta iš 1 psl.)

ir jos didvyrišką kovą už tikėjimo ir tautos laisvę.

Kaip jau minėjau, esame gavę daug padėkos laiškų už nusiųstas LKB Kronikos knygas. Pacituosiu keletą laiškų ištraukas, kurios parodys, kokią reikšmę jos turi laisvuose kraštuose. Pirmiausia pateiksiu ištrauką iš Juozo Brazaičio įvado LKB Kronikos I tomui: „Kronikos laikotarpis organiškai išplaukė iš Partizanų laikotarpio ir jį pratęsė. Jos informacija virto kovos priemone bendroje kovoje už Žmogaus teises. Ir kiekvienas, kas Kroniką rimtai paskaito ir susimąsto, kas ima jos informaciją skleisti, netiesiogiai yra tos kovos dalyvis“.

Kolumbijos Medelin'o arkivyskupo laiškas Kronikos leidėjams:

„Džiaugiamės, kad mums prišuntėte LKB Kronikos pirmąjį tomą ir sveikiname Jus Velykų proga.

Širdingai Jums dėkojame ir pranešame, kad Kronikos lapus skaitysimės atsidėję taip, kaip skaitoma apie katakombų Bažnyčios persekiojimus.

Mes esame įsitikinę, kad tie garbingi tvirtumo ir pasiaukojimo pavyzdžiai, kuriuos rodo Lietuvos Katalikų Bažnyčia, padės mums skleisti evangeliją Lotynų Amerikos kraštuose. Tam tikslui panaudosime CELAM turimas priemones.

Tikimės, kad tokios ištvermės ir kančios vaisiai pasitarnaus Bažnyčios gerovei.

Jus gi sveikiname, atlikus tokį svarbų darbą, ir linkime su ryžtu, viltimi ir pasitikėjimu žengti pirmyn“.

Širdingai Jūsų Prisikėlusiam Kristuje

Alfonso Lopez Trujillo
Medelin arkivyskupas

(Netrukus po to jis paskirtas kardinolu.)

Sesuo Katerina iš Karmeličių vienuolyno Des Plaines, Illinois: „Prašome Dievo, kad jis palaimintų Lietuvoje persekiojamus katalikus. Jie iš tikrųjų yra mūsų laikų kankiniai!“

Iš Sri Lanka valstybės Jaffna vyskupas B. Deogupillai rašė: „Išreikšdamas susižavėjimą Lietuvos katalikų drąsa ir nepasidavimu, noriu Jums užtikrinti, jog mūsų žmonės melsis už katalikų tikėjimo pergalę Lietuvoje. Tegul Dievo Motina duoda jiems stiprybės, lai ji apsaugo juos ir veda juos kovoje už savo tikėjimą“.

Vyskupas Paulius My Karibati valstybės katalikų vardu rašė: „Nuostabu, kad Katalikų Bažnyčia galėjo išsilaikyti tokiomis žiauriomis komunistinio valdymo sąlygomis. Dievas turi būti jiems labai artimas ir turi juos labai mylėti“.

Sri Lanka valstybės Chilaw vyskupas Marcus Fernando: „Aš meldžiuosi, kad Dievas paguostų Jūsų tautą ir kad jos tikėjimas pasiliktų tvirtas. Mes visi meldžiamės už tą dieną, kada Lietuvoje bus atstatyta visiška tikėjimo laisvė“.

Sudano valstybės Tamburos vyskupijos vyskupas Gasi Abangite: „Šis tomas mus padrąsina, jis mums labai padės, nes mes taip pat esame kenčiančios Bažnyčios nariai. Mes ją panaudosisime savo pamoksluose“.

Zimbabvės valstybės Wankie vyskupijos vyskupas Ignatius Prieto Vega: „Dabar iš daugelio šitų pranešimų aš žinau tai, ką anksčiau žinojau tik teoretškai, t.y. kokiais apgaulingais būdais yra prislėgta Bažnyčia komunistiniuose kraštuose“.

Škotijos Glasgovo vyskupas Derek Rawcliffe: „Man knyga ne tik įdomi, bet ir naudinga. Aš ją paskolinau vienam Pietų Afrikos kunigui, kuris studijuoja Glasgovo universitete ir rašo darbą apie Žmogaus teisių pažeidimus.“

Iš kryžiaus nešimo per Lietuvą apeigų 1990 metų birželio 14 diena.

Vytauto Butkaus nuotrauka

Jis su dideliu dėmesiu panaudos Jūsų knygos medžiagą“.

Ukrainiečių katalikų vyskupas A. Robodeckis iš Saskatchewan provincijos Kanadoje rašė: „Šis leidinys yra nepaprastai vertingas kaip informacijos šaltinis, kuris aprašo Žmogaus teisių

pažeidinėjimus tame krašte“.

Cincinnati arkivyskupas, dabar Čikagos arkivyskupas, kardinolas Joseph Bernardin, savo laiške rašė: „Šita knyga tikrai atveria mano akis vienai Bažnyčios daliai, kuri priklauso tam pačiam Kristaus Kūnui, kaip ir mūsų

katalikai čia“.

Indijos Trivandrumo vyskupas A. B. Jacob, įvertindamas Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjų darbą, taip rašė: „Aš matau, kokį puikų darbą Jūs atliekate, užfiksuodami vienos tautos, susidūrusios su priespau-

bene vienintelių tarptautinio masto dainininkas, neišmanęs ilgos lietuviškos pavardės. Norėję išaukštinti ne tik lietuvių meną, bet ir pavardę. Luciano Pavarotti, dažnas Amerikos svečias, irgi nepasivadojo, pavyzdžiui, Lorgi Paver ar dar kaip.

Lyg visų lietuvių „metropolitiečių“ dukra — lyrinis, aukštąs sopranas Lilija Sukytė (Lilian Sukis, g. 1942). Sutartį su „Met“ buvo sudariusi: 1966-1972 metais. Dainavo pagrindines partijas. Yra debiutavusi penkiuose garsiausių Europos operos teatruose. Ji 1949 metais į Kanadą su mama atvyko iš Vilniaus.

Onos Katkauskaitės mokinė, dramatinis sopranas Zuzana Griškaitė (Griska, g. 1920) nė už ką nenorėjo atsilikti nuo savo mokytojos. Ji irgi tampa viena garsiausių JAV dainininkių. Priėmė fenomenalų, pasauliui galimybių ir talento tenorą Stasį Baranauską-Barą, reto grožio bosą, dainavusį ir Čikagoje, „Lyric“ operoje Joną Vaznelį, Daną Stankaitę, kitus, kurie surbendavo jau Amerikoje, tai ir turėsimę tą žiedą, apie kuriuos knyga galėtų pavadinti „Lietuviai, kuriais mes didžiuojamės“. Per visą Lietuvos valstybės istoriją kai kas toliau nukeliavo ir iš Lietuvos. La Scala akustika Milan'e yra išbandė bent keli dainininkai: Kipras Petrauskas, V. Podėnaitė, Virgilijus Noreika, Vaclovas Daunoras. Bet tik V. Podėnaitė buvo specialiai pakviesta į šią meno šventovę. atvykusi į Čikagą nuo Plungės.

Basbaritonas Arnoldas Vokietaitis (g. 1932) irgi yra skendėjęs Metropolitan scenos šviesų varsoje. Ilgi metai Čikagos Lyric operoje. Kur tik nebūta, kam ne-dainuota ir nežavėta publika! Tai

atsidūrė daug dainininkų, jau turinčių raiškia kūrybinę biografiją. Vien Kauno Valstybės teatras paliko vedantieji Sofija Adomaitienė, Juzė Augaitytė, Vladas Baltrušaitis, J. Butėnas, Antanina Dambrauskaitė, Alodija Dičiūtė-Trečiokienė, Vlada Grigaitienė, Vincė Jonuškaitė, Alė Kalvaitytė, Elzbieta Kardelienė, Antanas Kukus, Gražina Matulaitytė, Izabelė Motekaitienė, Ipolitas Nauragis, Stasys Santvaras, A. Sprindys, Jadvyga Vencavičaitė ir kt. Iš viso 34 vokalistai, arti 20 baletu artistų. Beskai dydamas archyvo šaltinius, kitą spausdintą literatūrą, išitkinau, jog JAV, Kanadoje, Australijoje, Brazilijoje ir kitur galėtų būti per 200 solistų-vokalistų, vertų vietos lietuvių kultūros istorijoje.

JAV ir kitose valstybėse solistai-vokalistai, bestudijuodami pasirinktą specialybę katedruose, konservatorijose, universitetuose, dažnai įgyja kartu ir muzikos mokytojo, chorvedžio profesiją. Tokia, ir dar daugiau, buvo tik ką garbiai paminėta Alice Stephens, išgarsinusi savo moterų chorą-ansamblį. Panaši figūra buvo Vladas Baltrušaitis ir daug kitų. Vien šie faktai sako, kad solinio dainavimo dvynys yra choro menas.

Išsvijęs choras ėmėsi gvildenti šių eilučių autorius. To siekdamas, ir Čikagoje atsidūręs. Nematau prasmės daryti šia tema ekskursą, kaip kad apie solistus-vokalistus. Jei viskas gerai — monografija, su gausia ikonografinė medžiaga, turėčiau užbaigti ateinančių metų pabaigą mūsų įžymybių pasirodymai buvo daugiau atsitiktinio pobūdžio, ten gilinant žinias.

Bėgant nuo sovietinės okupacijos, JAV ir kituose kraštuose

da ir persekiojimais, narsią ir didvyrišką kovą, kad išsilaikytų ir gyventų pagal savo tikėjimą“.

JAV vyskupai savo susirinkime 1988 m. lapkričio 17 d. Washington'e priėmė pareiškimą dėl religinės laisvės Rytų Europoje ir Sovietų Sąjungoje. Tame pareiškime pasisakoma apie Bažnyčios ir jos tikinčiųjų padėtį Lietuvoje. Katalikų Bažnyčia Lietuvoje yra apibūdinama kaip tvirtovė prieš sovietų pastangas sunaikinti Lietuvos religinę, kultūrinę ir tautinę-politinę tapatybę. Aptariant religinės laisvės varžymus Lietuvoje, Amerikos vyskupų dokumente pažymima, kad apie juos pastaraisiais metais pasaulio viešąją opinią plačiai informavo *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika*.

1989 m. vasario mėnesį Venecuelos sostinėje Caracas Atstovų rūmų pirmininkas dr. Jose Rodriguez Inturbe priėmė grupę Venecuelos lietuvių. Priėmimo metu dr. Rodriguez išreiškė visiems lietuviams gilią padėką už *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką*, kuri įvairiausiomis kalbomis išplatinama visame pasaulyje, o taip pat ir Venecueloje. Jo nuomone, Bažnyčios istorijoje tai išsamiausias ir vertingiausias dokumentas apie nuožmų tikėjimo persekiojimą ir apie didvyrišką Lietuvos katalikų laikyseną.

Dr. Rodriguez pabrėžė: „Žinokite, jog šiandieną Vakarami semiasi dvasinės stiprybės ne iš savo pačių religinių tradicijų, o iš lietuvių, kurie savo gilų tikėjimą išlaiko dabartinio amžiaus katakombose. Lietuviškos tikinčiųjų šeimos yra galingi tikėjimo židiniai ir Katalikų Bažnyčios ramšiai. Tai yra brangiausia jūsų dovana laisviems Vakarams. Jūsų kilnus pavyzdys ir jūsų tikėjimo auka yra geriausias moralinio ir religinio atsisavinimo pažadas“.

— Tikėkite, lietuviai, — kalbėjo dr. Rodriguez, jog Venecuela ir laisvasis Vakarų pasaulis pasiliks jums amžinai dėkingas už *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką*, stipraus ir nepalaužiamo tikėjimo liudininkę.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

sakydami: „Taip mes išgarsinsime savąjį vardą ir neišsisklaidysime po visą pasaulį“ (o Dievas Nojaus sūnams — jų protėviams buvo įsakęs pripildyti visą žemę). Jų nusikaltimas nebuvo kūryba, o jos panaudojimas priešintis Dievo įsakymui. Pagal Dievo planą, iš pradžių visos tautos — Nojaus sūnų palikuoniniai — kalbėjo viena kalba. Tai buvo žmogui Dievo duota gėrybė. Bet jie ją panaudojo saviems tikslams, norėdami kurti savo ateitį pagal žmogišką išmonę, atmesdami Dievą. Todėl Dievas iš jų atėmė bendros kalbos dovaną: „kad nebesuprastų, ką kitas sako“ ir tuo būtų apsaugoti nuo visiškos pražūties dėl žmogiško trumparegiškumo.

Po šio pasakojimo šių Pradžios knygos pasakojimų surašytojas pradeda pasakoti apie Abraomą, kuris elgėsi visai priešingai. Kai Dievas jam net senatvėje įsakė palikti savo žemę ir su visa šeima keliauti ten, kur jam parodys, Abraomas tai padarė ir nesustojo, kol nepriėjo vietos, kurią Dievas jam nurodė. Prisimename ir kitus pavyzdžius Abraomo pasišventimo Dievo nurodymams, nepaisant to, kad Dievo pažadai atrodė neįmanomi (gi Abraomas ir jo žmona Sara buvo per seni susilaukti vaikų) ar per daug aukos reikalaujantys (kai Dievas paprašė jo vienturčio sūnaus aukos). Nors žmogiškų protų iš Abraomo nebegalėjo kilti nauja, Dievo pasirinkta tauta, Dievas iš jo sukūrė tą tautą, kurią Babelio žmonės manė sukursią geriau, nei Dievas būtų padaręs.

Pirmosios Sekminių dienos įvykiuose galime įžvelgti šios Babelio baudmės panaikinimą. Pirmųjų Jėzaus mokinių bendruomenė visi kartu meldėsi, kad ateitų Dievo karalystė, kad įvyktų Dievo valia (nors jie visai neįsivaizdavo, kaip tai gali būti), kad Jėzus jiems atsiųstų žadėtają Šventąją Dvasią — Patarėją. Tą dieną Viešpatis sukūrė naują „tautą“ iš šių bemokslų žvejų bei kitų Jėzaus draugų ir jų žmonių, įvairių buvusių nusidėjėlių, parsišlavėlių okupantui (Romos mokesčių išrinkėjų) bei kitų visuomenės nurašytų žmonių, o jų tarpe, be abejo, irgi buvo kilmingų, garbingų žmonių. Prie šio būrio, kuris tikrai neturėjo tarptautinės svarbos, Viešpatis tą pačią dieną per šiuos Jė. Dvasią gavusių žmonių liudijimą prijungė dar tris tūkstančius kitų tautybių žmonių, ir visi girdėjo juos kalbant savąja kalba.

Dievo kuriama tauta — šeima yra gyvastinga, atvira įvairiems žmonėms, apčiai, nesusavandūškai dalijanti Jėzaus meilę ir draugystę, pasitikinti Dievu net labai neaiškiomis aplinkybėmis, negailinti asmeniškos aukos, vykdančios dieviškos meilės ir teisingumo įsakymus. Ši tauta auga, stiprėja ir išliks, nors gal visai ne taip, kaip būtų vien žmogiškai įsivaizdavusi.

Aldona Zailskaitė

ŠALTINIAI

Viviano, Pauline: *Genesis*, Collegeville Bible Commentary. Collegeville, MN, 1985.

Faley, Roland J.: *Footprints on the Mountain*. Mahwah, NJ, Paulist Press, 1994.

choras“, kitaip dar vadintas Operetės draugija. Tai buvo išimtinai meninis vienetas, be politinių, religinių ar kitų atspalvių. Ar neįtriguoja, kad šiame chore-operetėje dainininko karjerą pradėjo du lietuviškojo vokalinio meno galiūnai: Jonas Butėnas ir Antanas Sodeika, vėliau vedantysis baritonas Kau-no Valstybės teatre. Ne mažiau imponuoja, jog Operetėi, nors ir neilgai, vadovavo žymus kompozitorius, buvęs Kauno Konservatoriaus (Nukelta į 4 psl.)

Šis tas apie išeivijos lietuvių muzikinį palikimą ir jo vertinimą

ANICETAS ARMINAS

*Nežinantis istorijos
visada lieka vaikas
Ciceronas*

Lietuvoje išspausdintos ir dar teberašomos vienokio ar kitokio pavaldalo knygos apie žymiausius Lietuvos kompozitorius, net atlikėjus. Autobiografinio pobūdžio leidiniai apie juos yra įvertinti visi mūsų išsilieji, jau nebeįgyvenę, menininkai. Jų turinys panašus: įvairių autorių straipsniai apie kūrybą, amžininkų atsiminimai, laiškai, nuotraukos ir kt. Šios rūšies lektūra domimasi. Ji knygynuose neužsiguli. Knygų parengėjai, sudarytojai — autoritetingi muzikologai. Lietuvos skaitytojas apskritai pamėgo memuarinę literatūrą, ne vien rašyta muzikų. Gaila, Lietuvoje tokių knygų negausu. Išskirtiau M. K. Čiurlionio sesers, garsios folkloristės, Jadvygos Čiurlionytės *Atsiminimus apie M. K. Čiurlionį*. Minėtos knygos — kompozitoriaus J. Karoso *Muzikos kelias* ir šimtmečio pradžioje gyvenusio JAV, vėliau garsaus Lietuvoje baritono Antano Sodeikos *Mano kelias ir muzikos meną*. Bene viskas. Deja, nė straipsnio nepaliko garsusis profesorius Kipras Petrauskas.

Bet šio rašinio tikslas nėra aprašyti Lietuvos muzikos džiaugsmus ir sielvartus. Užteks priminti, kad Lietuva vis dar neturi fundamentalaus veikalo, kuris vadintųsi „Lietuvos muzikos istorija“, o gal „Lietuvių muzikos istorija“.

Viena kita anksčiau paminėto profilio knyga išleista ir išeivijoje. Tai Rūtos Klevos Vidžiūnienės apie kompozitorių Bronių Budriūną ir Aleksandro Kutkaus memuarai *Dainininko dalis*. Prestižiniame Lietuvos žurnale *Krantai* dvylikoje 1992-1993 metų numerių išspausdinti čikagietės Loretos Venclauskienės parengti straipsniai „V. Marijošius pasakoja“.

Girdėjau, tarsi ant Antano Kučūno rašomojo stalo guli rankraštis apie išsų kelis išeivijos kompozitorius — žymiuosius veikėjus. Netektų abejoti darbo verte — autorius puikus dirigentas, pianistas, o ir muzikologas, bene, rašas ir apie savo turiningą kūrybinę veiklą. Lietuvoje jau spausdinama autorių kolektyvo knyga apie Vladą Jakubėną. Loretą Venclauskienę taip pat leidžia jo muzikologinį-literatūrinį palikimą. Apie pasižymėjusį dainininką ir chorvedį Vladą Baltrušaitį rengia knyga ištikima gyvenimo draugė L. Baltrušaitienė. Rimtas muzikologinis darbas turėtų būti apie Juozą Žilevičių, kurį rengia D. Petrauskaitė, ir Julij Gaidelį. Pastarojo gyvenimą ir kūrybą tyrinėja D. Palionytė.

Patirtis sako, kad išskiliuosius, i tautos kultūrą įsirežiusius, meno veikėjus apie save ir supančią aplinką rašyti reikėtų skatinti, raginti. Nelinkusio ar nerąšiusio tą daryti sunku priprašyti puslapi kitą parašyti net laikraščiai interviu. Yra išimčių. Tai vadinama bendra-

Aldonos Stempužienės koncertas Cleveland'e

ANTANAS SMETONA

Per 45 metus nuo lietuvių atvykimo į Ameriką 1949 metais daug kas pasikeitė ir išeivijos lietuvių veikloje, ir visame pasaulyje. Gal būtų galima pasakyti, kad pirmosios šių atvykėlių kartos užsiėmimai buvo padalyti 90% lietuviškiems reikalams ir 10% amerikietiškiems reikalams. Jų vaikai padalijo lietuviškus ir amerikietiškus užsiėmimus per pusę — 50% vieniems, 50% kitiems. O jų vaikų vaikai jau skiria tik 10% lietuviškiems reikalams ir 90% amerikietiškiems.

Šitokia evoliucija turėjo pasekmių ir kultūrinei veiklai. Kultūriniai renginiai pradėjo susilaukti vis mažiau dalyvių, ypač kai lietuviai, iš pradžių gyvenę lietuviškų parapijų rajonuose, po truputį išsimele po priemiestius ir užmiestius. Prie to prisidėjo ir pastarųjų metu Lietuvos nepriklausomybės atstatymas ir su tuo susijusios menininkų iš Lietuvos bangos. Deja, ne visi atlikėjai pasirodė vienodo lygio. Dažniausiai atvažiudavo tie, kuriems pasisekė išsiriupinti lėšų, tie, kurie turėjo vienokį ar kitokį užnugarį. Tų visų atlikėjų nesibaigiantys pasirodymai Amerikos lietuvių publiką labai išsėmė ir nuvargino, taip kad ji dabar dar mažiau nori eiti į koncertus.

Į visa tai atsižvelgiant, buvo ypačiai malonu sulaukti Aldonos Stempužienės jubiliejinio koncerto gegužės 15 dieną, surengto Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapijos Cleveland'e. Stempužienės koncertas buvo daugiau negu koncertas. Jis buvo, galima sakyti, simbolis, atestacijos žiburys visiems tiems, kurie dideliame varge sunkiai dirbo savo menui ir savo tautai. Visiems tiems, kurie ištesėjo ir kurie neužkasė savo talento į žemę. Cleveland'o lietuviai taipogi vertina Aldoną Stempužienę už jos atsidėjimą Cleveland'o Lietuvos radijo valandėlei. Juozui Stempužiui mirus, Aldona Stempužienė nedelsdama perėmė vadovavimą valandėlei ir tuo užtikrino jos tęstinumą. Šiais laikais tai begalinės svarbos faktorius, prisidedantis prie lietuvių išlikimo.

Jūsų recenzentas pirmą kartą dalyvavo tame pačiame koncerte su Aldona Stempužiene 1954 metais prezidento Antano Smetonos mirties dešimties metų sukakčiai paminėti. Per tą laiką, nuo 1954 iki 1994 metų, įvyko nesuskaičiuojami Aldonos Stempužienės koncertai, pasirodymai tiek lietuvių tarpe, tiek amerikiečių ir kitų užsieniečių tarpe. Būdinga, kad mūsų solistė susilaukė puikiausių atsiliepimų iš visur. Per visą tą laiką jos vokaliniai sugebėjimai nė kiek nesumažėjo, nė kiek nenukentėjo, o muzikinis supratimas, vadinama „interpretacija“ gerokai pagerėjo.

Prieš keletą metų teko pastebėti, kad karkartėmis kažkas solistės balse lyg ir kliūdavo, kokybė buvo ne vienoda. Vakarykščiame koncerte to visiškai nebuvo jausti. Nebuvo jausti dėl to, kad p. Aldona jau ilgoką laiką užsiima pedagoginiu darbu. Dirbant pedagoginį darbą, tenka kitaip susidurti su kiekviena dainavimo problema. Tai darant, dainininkas-pedagogas, jeigu jis iš to pats pasimoko, pradeda geriau dainuoti.

Nuo barokinių Scarlatti ir Falconieri kūrinų iki garsiosios „O don fatale!“ arijos iš Verdi „Don Carlos“, iki prieškarinių ir pokarinių lietuvių kompozitorių kūrinių, viskas buvo vienoda tobula. O klausantis Beethoven'o koncertinės arijos „Ahl Perfido“ ir Verdi „O don fatale!“ net žiūpas nukrėtė. Atrodė, kad mezzosopranas geriausiai atlieka šitokias dramatinės, emocijos pilnas arijas.

Aldona Stempužienė po savo koncerto praėjusį sekmadienį, gegužės 15 dieną, Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapijoje, Cleveland'e.

PROGRAMA

Mezzosopranas Aldona Stempužienė
Pianistė Nancy Brittain

I

Se delitto e l'adorarti	Alessandro Scarlatti (1660-1725)
Ahl! Che forse ai miei di (iš operos „Demofonte“ — 1788)	Luigi Cherubini (1760-1842)
O Bellissimi Capelli	Andrea Falconieri
Frühlingstraum Die Krähe Der Leiermann (iš ciklo „Die Winterreise“ — „Žiemos kelionė“)	Franz Schubert (1799-1828)
Ahl Perfido, op. 65	Ludwig Van Beethoven (1770-1827)

Pertrauka

II

Plaukia antelė, liaudies daina	Vladas Jakubėnas (1904-1976)
<i>Skirta 90-osioms kompozitoriaus gimimo 1904 m. gegužės 15 d. metinėms.</i>	
Vai toli, liaudies daina	K. V. Banaitis (1806-1963)
Tu vyšnela Užauko berželis Ritaujoja sesute	Feliksas Bajoras (1934)
Pasakų sakalas (žodžiai Henriko Nagio)	Jonas Švedas (1927-1981)
Prisijaukinsiu sakalą (žodžiai Henriko Nagio)	Jonas Švedas
O don fatale! (iš operos „Don Carlos“)	Giuseppe Verdi (1813-1901)

Lietuviška publika (papildyta amerikiečių svečių) taipogi labai gėrėjosi didžiųjų prieškarinės Nepriklausomos Lietuvos meistrų Jakubėno ir Banaitis šedevrų atlikimu. Kiekvienam lietuviui suspaudė širdį, ir tai ne vien iš sentimentalumo, bet ir dėl puikios dainavimo kokybės. „Modernesniųjų“ kompozitorių Bajoro ir Švedo kūriniai normaliai neišsėmė tokios pačios reakcijos, nors muzikinis ir vokalinis tobulumas ir čia viešpatavo. Bajoras ir Švedas visiškai kitiškos stilių atstovai. Švedas gal labiau Viennos ekspresionistų Schoenberg'o, Berg'o ir Webern'o įtakoje, o Bajoras daugiau modernus liaudies tradicionalistas. Tačiau abiejų kūrinių puikiai parašyti — tikrai neblogesni už daugelį bendra laikų kitataučių kūrinių, kurie kai kuriais atvejais susilaukia didesnio atgarsio.

Dėl trijų dainų iš Schubert'o „Winterreise“ atlikimo, tai Jūsų recenzentui atrodė, kad būtų buvę galima atskleisti kiek daugiau. Ne tai, kad p. Aldona to negalėtų padaryti, tik kad ji šiuo atveju to nepadarė. Tikriausiai reikėtų tik labiau įsigilinti. Žinoma, čia daug priklauso ir nuo pianistės. Nancy Brittain yra labai gera akompaniatorė, bet Schubert'o dainoms reikia būti daugiau negu akompaniatorium. (Viena Cleveland'o kritikė sykį parašė apie kažkokį kompozitorių: „Skambina kaip kompozitorius, kas, be abejo, geriau negu skambinti kaip akompaniatorius, bet vis blogiau negu skambinti kaip pianistas“). „Fruehlings-traum“ fortepijono partija nebuvo užtenkamai svarbi. Nėra čia ko per daug kukliai „akompanuoti“. Ypač audringa vidurinė dalis nuskambėjo per blankiai. „Die Kraehe“ turėjo būti šiek tiek

lėčiau, ir kiekviena kairės rankos triolė fortepijono partijoje melodingesnė, sakyčiau tragiškesnė. Šita daina, jeigu ji tam tikru būdu atliekama, turėtų sukrėsti klausytojus, o to nebuvo. Dainavimo atžvilgiu viskas gerai ir ji būtų patraukusi dėmesį, jei būtų buvę parodyta kaip ir Schubert'a dainuojant galima klausytojus sugraudinti. „Der Leiermann“ buvo maždaug gerai. Iš viso visos „Winterreise“ ciklas yra labai liūdnas, raudantis, autobiografinis. Nors kiti Schubert'o prieš pat jo mirtį parašyti kūriniai yra labai linksmi, „Winterreise“ Schubert'as atskleidė visą savo asmeninę tragediją. Jis tuo metu rašė: „Ar kas supras, ką tai reiškia po truputį mirti nuo neišgydomos ligos, ką tai reiškia matyti sunaikintus visus sapnus, visas gyvenimo svajones?“

Šitos nuotaikos perdavimu truputį pasigedau. Garsusis anų laikų pianistas Arthur Schnabel rašė: „Aš daug metų užsidirbau pragyvenimą skambindamas Beethoven'a. Į senatvę labiau pamilau Mozart'a, o jau prieš mirtį labiausiai prisitartinau prie Schubert'o, kuris savo vėlesniuose kūriniuose jau žvelgė į kita, ateinantį pasaulį“. Tarp dainininkų yra sakoma: „Kai supranti kaip Schubert'a dainuoti, jau balso nebėra“. Aldonos Stempužienės atveju vakar pasirodė, kad balso dar viskam užtenka, ir kaip tik dabar ji galėtų puikiausiai sudainuoti Schubert'a. Norėtusi išgirsti visą „Winterreise“ ciklą. Tik tam būtų reikalingas tinkamas vadovavimas.

Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapijai didelė padėka už tokio puikaus koncerto surengimą. Nepaisant pavasarinės audros, į koncertą atsilankė apie 200 žmonių. Taigi atrodo, kad kaip ir senojoje praeityje, taip ir dabar: Bažnyčia yra kultūros globėja ir išsaugotoja. Prisijunkim ir mes. Tuo išsaugosim ir patys save, ir Lietuvos ateitį.

Naujos knygos

• Julija Švabaitė-Gylienė. GABRIUKO UŽRAŠAI. Vilnius: „Lietus“, 1993. Iliustravo Virginija Kalnauskaitė. 128 puslapiai. Kaina sutartinė.

1993 metais leidykla „Lietus“ išleido Julijos Švabaitės-Gylienės apysaką vaikams *Gabriuko užrašai*. Pirmą sykį ši knyga pasirodė Čikagoje 1973 metais, kuomet ją išleido JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo taryba, pradžiuojusi jau už Atlanto gimusių vaikų, galėjusių įsigyventi į savo tėvų ar senelių patirtį, traukiantis į Vakarus, tolyn nuo sovietinio okupanto. Atrodo, jau tuomet knyga nestokojo vaikų ir suaugusiųjų dėmesio. Antrą kartą ją išvydus pasauliui, jos laukė jau kiti skaitytojai, kuriems Australija ar Amerika tebuvo žinoma iš geografinių pamokų ar spalvotų žemėlapių. Juk šitai toli nuo Lietuvos! Tad susipažinti su vaikų ir jų tėvų gyvenimu Aust-

ralijoje — kengūrų ir stručių šalyje Lietuvos mažiesiems buvo ypač smagu ir naudinga. Kas galėtų pagalvoti, kad kitą žemės rutulio pusę gyvena vaikai! Ir ne tik nevaikšto aukštyn kojomis, kaip kad atrodytų pažvelgus į gaublj (susiraskit Australijos žemyną), bet daug kuo yra panašūs į Lietuvos vaikus. Kalba būtų yra svarbiausia — augina kačiuką! Meilė kačiukui neretai atperka visus rūpesčius, vargus, kasdienybės našta, kuri dažnai buvo tokia sunki svetimojo žemės atsidūrusiai ateivių šeimai, kurios niekas, išskyrus neaiškią ateitį, nelaukė.

Nors ši Julijos Švabaitės-Gylienės knyga išleista 5,000 egzempliorių tiražu, bet, atrodo, jos jau senokai nebeliko knygynuose, kur taip trūksta gerų, įsimenantių knygelių vaikams. *Gabriuko užrašų* skaitytojai ne tik pakeliam po egzotišką žemyną, ne tik susipažins iš arčiau su Aldutės ir Juozuko šeima, bet ir turės puikią progą pasimokyti lietuvių kalbos. Julijos Švabaitės-Gylienės literatūrinė kalba yra ne tik nesunkiai suprantama ir skaidri, lengva, bet ir atlieka tam tikrą pedagoginę misiją — juk vaikams kaip niekam kitam būtina gerai išmokti savo tautos kalbą. Šią galimybę jiems suteikia *Gabriuko užrašai*, kuriuos, tikiu, suskaitė anuometinis išei-

vijos jaunimas, dėjęsis atmintin lietuviškos šnekos ypatumus. Ne veltui Julija Švabaitė-Gylienė paskyrė šią knygą Linui, Aušrelei, Jurgutei ir Sauliui — keturiems savo vaikams — kuriems, kaip ir visam tuometiniam išeivijos jaunimui kaip vandens ištroškusiame reikėjo lietuviškai parašytų knygų. Anokia čia paslaptis, kad gerų, lengvai paskaitomų knygelių vaikams ir dabar Lietuvoje trūksta. Kai gimstamumas Lietuvoje taip sparčiai mažėja (prieš penketą metų budavo per metus penki tūkstantiniai gimdymų, o pernai tik apie pustrėčio tūkstantio), ar beskaitys, ar bus kam beskaityti lietuviškai parašytas vaikiškas knygas?

J. K.

Danutė Žilaitytė

Viskas čia laikina:
ir ažuolai, ir lelijos.—
Tavo pažadai, Viešpatie,
amžini.

Raudonos liepsnos miškuos.
Šaltas rudens lietus.
Kur švietė jazminai
usnys želia.
Mudu seniai numirė.
Tik sapnuojam,
kad gyvenam.

Tamsus kambarys.
Tamsus veidrodis.
Jame matau
savo pavargusį veidą.—
Kažkur žydra jūra.
Balti kalnai.
Iš mano liūdesio
juokiasi veidrodis.

R.

Savo paslaptis
medis atskleidžia
tik rudenį.
O gyvenimas?

Tu viską sugrąžini
į pradžią.

Judini mūsų sielas
kaip vėjas lapus.

Permainai širdis.
Sukuri viltį.

Mažųjų bičiuli!

Ši diena susideda
ne vien iš dulkių.
Ji amžinybė.
Saulė. Žvaigždės.
Naktys ir dienos.
Dievo pasauliai.
O juose Siela.

Neverkim. Nebijokim.
Viskas atleista.
Tik nepasiklyskim
tarp daiktų.

Tyli kančia
senelių veiduos.
Nuostaba vaiko
akyse.
Vaistų ir gelių kvapas.
Šaltos gydytojų akys.—
Ligoninė—
lyg sapnas apie
pragarą.

Sakau: upė, žibuoklės,
debesys, tiltas, akmuo.
Sakau: čia aš, o čia tu.
O čia mūsų tykus gyvenimas.

Dieve, Tau nereikia
nei žiemų,
nei pavasarių.
Tik mūsų širdžių.

Akmeninės jūsų širdys.
Akmeninė mūsų
kantrybė.
Šalti kaltės pirštai
liečia velionio vokus
ir rožę.—
Liūdesys
akmeninėj tėvynėj.—
Ištversim.

Žiūri į duoną
alkanas brolis,
jaunystę katorgai atidavęs.

Menkas tamsus kambarelis.
Ten jis kartais
pasikalba su žvaigždėm,
kartais gieda,
prisiminęs motiną.

Svetimas tarp brolių
laisvoj tėvynėj.

Kultūrinio bendradarbiavimo su Lietuva beiėškant

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybai išliko reikalingas persvarstyti Amerikos lietuvių kultūrinės veiklos apimtį bei paskirti. To siekiant buvo suruoštas viešas pokalbis, kuris įvyko 1993 m. lapkričio 27 d. Lemont, Illinois, Aštuntojo mokslo ir kūrybos simpoziumo metu. Šiomis temomis pasisakyti buvo pakviesti Stasys Goštautas, Vytautas Kavolis, Ilona Gražytė-Maziliauskienė ir Tomas Remeikis. Pokalbiui vadovavo Kultūros tarybos narė Aleksandra Kašubienė.

Kalbėtojai temas gvildeno išsamiai ir svariai. Žemiau pateikiamos jų pagrindinių minčių santraukos. Kitos jų mintys bus apibendrintos ir, drauge su klausytojų pasisakymais, įtrauktos į esminių svarstymus.

Stasys Goštautas, ispanų literatūros mokslininkas, atkreipė klausytojų dėmesį į tai, kad atgavus nepriklausomybę išsivijia „lyg ir pametę savo nekaltumą... prarado pusiausvyrą...“ pora interesai. Jų vietą užėmė „psichologinės sienos... tad mūsų misija dar nėra baigta“. Goštautas pabrėžė, kad 21-ojo amžiaus išvokė technologijos dėka kultūra pereina „iš lokalinės į globalinę plotmę... nes tie patys kultūriniai reiš...“ tiai skverbiasi į visas tautos „enodai...“ Tuo tarpu pasaulis skaldosi į valstybes ir valstybėles, ieškančias tautinio identiteto. „Lietuviška kultūra reikalinga išsiviams... Lietuva vis tiek eis savo keliu, apsisis ir be mūsų“. Reikėtų pradėti lyg ir iš pradžių... ieškant naujų, mus jungiančių parametrų... kad išlaikytume prasmingą ryšį“. „Ypač dabar, kai dėl ekonominių sunkumų kultūriniai įvykiai tampa antralaikiais... o yra tautos gyvybinis reikalas“.

Vytautas Kavolis, sociologas, išsamiai gvildeno visuomenės ir kultūros santykio klausimą. Kalbėdamas apie kultūrinis įnašus, pabrėžė, kad nors „kiekvienas kūrybingas žmogus kažkaip eina savo izoliuotu keliu... kūrėjai bando sintezuoti aplinkos elementus, kurie ryškina jų pačių identitetą... tad [kūrybingi žmonės] drauge ryškina ir savo aplinkos, ir savo tautos identitetą... ir tampa reikalingi visuomenei“. Išeivijos ir Lietuvos kultūrinį santykį galima būtų suvokti kaip tiltą tarp šaltinio, Vakaruose įsiskynusio analitiško požiūrio, ir šiltesnio, Lietuvoje įsiskynusio dalyvavimo tiesioginėje žmogaus patirtyje... arba tarp to, ką mes Vakaruose patyrėm, ir kas jiems būtų prasminga“. Tad pagrindinis išeivių įnašas būtų „liudyti, kaip vakarietiška kultūra funkciojuoja... supažindinti [mokslininkus ir kūrėjus] su vakarietiskais metodais, mąstymo modeliais ir sprendimų struktūromis... Patirtim pasidalijimą bei kritiką suvokiant kaip kultūros gyvybiškąją dalį... ypač kad yra beveik visiškai atsiskyrę kritinių standartų ir atrankos“.

Ilona Gražytė-Maziliauskienė, literatūros kritikė, dėmesį atkreipė į aplinkos svarbą, „nes aplinka, kurioje žmogus gyvena, turi savo poveikį... nuo to nepabėgom nei mes, nei jie Lietuvoje... visi emėm, kas buvo įdomu, naujina, ir humaniškai prasminga“. Tad „nereikia stebėtis, kad [gyvendami skirtingose aplinkose] tapome skirtingais... Kas svetima – nėra bloga... nėra net pavojinga... tad svetimo nereikia atsiskirti... tik blaiviai galvoti“. Visi kultūriniai įnašai plaukia iš „tų individų, kurie išlieka jautrūs savi aplinkai... jokia tauta kūrėjų neišaugina. Jų pasiekimais tačiau naudojasi

visi... o tauta savinasi ir didžiuojasi“. „Laikas ieškoti simbiozės tarp skirtingų patirčių, tarp to, kas [mums ir jiems] yra pažįstama ir žinoma, ir dabar susitinka... Ieškoti kas riša, o ne kas skiria... Laikas nustoti kentėti, verkinti... kaltinti. Laikas pradėti džiaugsmingai žiūrėti į ateitį“.

Tomas Remeikis, politologas, peržvelgdamas išeivių kultūrinę veiklą, priminė, kad mes „bandėm prateisti ką atsivežėm... perduoti tautos kultūrinę patirtį jaunajai kartai... Amerikoje sukūrėm savotišką atsarginę vietą... kuri padėjo mums išlaikyti tautinę samonę... užpildė dirbtinai padarytą spragą mūsų kultūros raidoje“. Tremties laikotarpiu „susirinko nemažai resursų... panaudotinų bendram kultūros labui... kurių nereikėtų prarasti... nors nebeturim laiko tautai viską perduoti“. „Buvome tautinės kultūros tęsėjai. Tai buvo mūsų motyvacija, mūsų psichologinis imperatyvas... Tremčiai lyg ir pasibaigus, mūsų vaidmuo pasikeitė“. Nors dar galioja „ritualiniai gestai“, Lietuvai atgavus nepriklausomybę „jie nebeturį reikšmės. Motyvacija išnykusi, o ją sukurti dirbtiniu būdu paprastai neįmanoma“.

Į kalbėtojų pasisakymus klausytojai gyvai reagavo ir spalvingai komentavo, tad diskusijos palietė daug aktualių temų. Kadangi šis pokalbis buvo organizuotas tam, kad Kultūros taryba, išklausi kultūrininkus, galėtų nustatyti tolimesnės savo veiklos gaires, remiantis tuo, kas buvo pasakyta, visų kalbėjusių mintys ir komentarai bus apibendrinti ir, siekiant tematinio vientisumo, sugrupuoti šitaip: apie kokią kultūrą kalbame; kaip išlaikyti tautos identitetą; ir ką tikimės pasiekti.

Visi sutarė, kad kultūra yra tautos gyvybės apraška ir kad tautos dalis tėvynėje išsiviams yra gyvybės šaltinis; tad ir dialogas tarp užsienio lietuvių ir Lietuvoje gyvenančių tautiečių yra būtinas. Nesutarimai išliko, svarstant, ką išeivija nori ir gali daryti sau; ką ji gali duoti Lietuvai; ir ko iš mūsų Lietuva tikisi. Iš pasisakymų galima spręsti, kad šie klausimai dar nebuvo atvirai gvildinami. Kadangi „civilinių žaidimų taisyklės“ esančios skirtingos, tad ir išylančius skirtumus reikėtų skubiai ir sąmoningai aiškintis, nes jie dažnai atspindi ne tiek asmenišką individų mąstyseną, kiek primestą – ar pasisavintą iš aplinkos, kurioje vieni ir kiti gyvenome ir bendrome.

Pokalbio metu išryškėjo, kad kalbant apie kultūrą dažniausiai nesusišnekama todėl, kad neaišku, apie ką yra kalbama – ar tarptautinę ar tautinę kultūrą, ir kur viena prasideda, ir kita baigiasi; šio konflikto šaknis – skirtingi standartai ir kriterijai. Visiems tarptautinės kultūros reiškiniams standartai visur ir visada taikomi tie patys, nes juose atspindi žmogaus aukščiausi siekimai, bendri visi žmonijai, ir veikiantys visų sampratas tolygiai. O tautinės kultūros standartai remiasi į lokalinį, folklorinį autentiškumą, tad aplinka tik tautos nariams ir lieka neatsikiriama surišti su tėvyne. Tiek universalūs, tiek tautiniai kultūros bruožai visose tautose gyvuoja vieni šalia kitų, ir nors tarp internacionalinių ir nacionalinių poreikių grietžių ribų nėra, tačiau standartus maišyti nedera. Tad „laisva kūryba tautiniais motyvais“ lieka utilitarinė plotmė, ir to sutapatinti su kultūriniais poreikiais neišpuola.

Lietuvių tautos specifika buvo apibūdinta šitaip: folklore yra išlikę archaizmo bruožų, kas šiais

laikais turi egzotikos vertę; galvosena remiasi asmeniškai patirtimi; būdingas artumas gamtai, priėjimas lyrinis, antropomorfinis. Okupacijos metu vertinom visas tautos savitumo paraiškas, nes tai padėjo tautai išlaikyti savo identitetą. Tačiau toliau džiaugtis viskuo, kas kuriama lietuviškos kultūros vardu, yra net žalinga, nes tuo mes patys prarastume buvusią priverstinę izoliaciją ir atitrūkimą nuo tarptautinių ar vakarietiško kultūros normų. Juk visos kultūros paraiškos – literatūra, muzika, teatras, filmas, vaizdinio meno šakos – kaip ir tikslieji mokslai – turi savus standartus, kurių laikosi visas pasaulis. Tad laikas ir mums su tais standartais artimiau susipažinti ir sau taikyti tokius pat griežtus reikalavimus.

Savikritikos buvo pasigęsta tiek užsienio, tiek Lietuvos lietuvių tarpe, nes okupacijos dėka etnocentriškumas tolygiai įsiskynė abiejose pusėse. Kritika yra viena iš esminių kultūros veiklos sričių. Ji atsijoya formalines išraiškas nuo sentimentų, atlieka atrankos funkciją.

... apie išeivijos muzikinį palikimą

(Atkelta iš 2 psl.)

torijos direktorius, prof. K. V. Banaitis. Operetė (aš manau, kad istorikai ją kada nors pavadins Liaudies operetės teatru, kaip Vienos Volkoper – liaudies opera) pastatė daugiau kaip 30 pavadinimų spektaklių. O kiek dar atskirų vien choro pasirodymų – koncertų!

Savo žydėjimo metu ne vienas choras statė net itališkąsias operas, pavyzdžiui, Mascagni „Kaimo garbė“ ir kitas. Kaip sakoma, ne iš kelmo spirta ir Čikagos Lietuvių opera. Garsūs vyrų choras 1957 metais išsiliejo į operą. Tai bene unikaliausias muzikinis kultūros reiškinys išeivijoje. Už trejų metų jos 40-metis. Kas padaryta, nudaityti sau; ką ji gali duoti Lietuvai; ir ko iš mūsų Lietuva tikisi. Iš pasisakymų galima spręsti, kad šie klausimai dar nebuvo atvirai gvildinami. Kadangi „civilinių žaidimų taisyklės“ esančios skirtingos, tad ir išylančius skirtumus reikėtų skubiai ir sąmoningai aiškintis, nes jie dažnai atspindi ne tiek asmenišką individų mąstyseną, kiek primestą – ar pasisavintą iš aplinkos, kurioje vieni ir kiti gyvenome ir bendrome.

Pokalbio metu išryškėjo, kad kalbant apie kultūrą dažniausiai nesusišnekama todėl, kad neaišku, apie ką yra kalbama – ar tarptautinę ar tautinę kultūrą, ir kur viena prasideda, ir kita baigiasi; šio konflikto šaknis – skirtingi standartai ir kriterijai. Visiems tarptautinės kultūros reiškiniams standartai visur ir visada taikomi tie patys, nes juose atspindi žmogaus aukščiausi siekimai, bendri visi žmonijai, ir veikiantys visų sampratas tolygiai. O tautinės kultūros standartai remiasi į lokalinį, folklorinį autentiškumą, tad aplinka tik tautos nariams ir lieka neatsikiriama surišti su tėvyne. Tiek universalūs, tiek tautiniai kultūros bruožai visose tautose gyvuoja vieni šalia kitų, ir nors tarp internacionalinių ir nacionalinių poreikių grietžių ribų nėra, tačiau standartus maišyti nedera. Tad „laisva kūryba tautiniais motyvais“ lieka utilitarinė plotmė, ir to sutapatinti su kultūriniais poreikiais neišpuola.

Lietuvių tautos specifika buvo apibūdinta šitaip: folklore yra išlikę archaizmo bruožų, kas šiais

Nors susidūrimai tarp analitinio mąstymo ir patirtimi paremtos ar ideologinės galvosenos neišvengiami, šių priešingų orientacijų susidūrimas kaip tik ir gimsta ta įtampa, kuri verčia susimastyti ir kurios įtakoje kūrybingi individai skirtumus sintetizuoja. Tad į atsirandančias įtampas nereikėtų žiūrėti kaip į destruktivų prieštaravimą, bet kaip į kultūros įrankį, kur analizė impulsų nežlugdo, bet impulsus organizuoja.

Buvo svarstoma, kaip tame globaliniame universalizacijos procese Lietuva gali išlaikyti savo tautinį identitetą. Atsakymai rėmėsi į tai, kad komunikacijos tinklai – televizija, filmas, muzika – yra taip plačiai paplitę, kad šiandieną žmonės jau susitinka visame pasaulyje, nesvarbu, kur jie begyventų. Dabar jau visi gyvename įvairių kultūrinių srovių susikryžaviame – srovių, kurios nepripažįsta apibrėžtų ribų ir susiduria visokiais būdais ir įvairiomis formomis. Tendencija yra pasauliui vienyti kultūriškai, tačiau kaip tik dėl to tautos ir ieško savo identiteto. Tad etnografinių bruožų nereikia atsisakyti, tik reikia surasti jiems tinkamą plotmę. Ypač kai technologija transformuoja ne tik kultūros, bet ir tautiškumo bei nacionalizmo sąvokas.

Galėtume vieni kitiems padėti įsisąmoninti tas kintančias są-

vokas ir pažvelgti ne nostalgikai, bet analitiškai į mūsų pačių siekimus, viskam taikant pačius aukščiausius standartus. Mūsų tautinis identitetas jau žlugdomas nuo seno, tad tautinės orientacijos beiėškant, dabartinių pasaulio įvykių fone vertėtų išryškinti savo tautinę specifiką – nušvarinti ją nuo primestų ar įsibrovusių įtakų bei formų ir sąmoningai įsijungti į Vakarų pasaulio tautų ansamblį.

Ieškant naujų bendravimo struktūrų, kultūrinis dialogas turėtų remtis į tai, kas užsienio lietuvius jungia su tėvyne, o ne skiria; šis apsisprendimas priklausys išsiviams. Savo ruožtu, Lietuvoje gyvenantys turėtų pasisakyti, ką kultūrinėje srityje mes galime tuo tiltu jiems atnešti; čia jų apsisprendimas. Šiam dialogui pagyventi pritariamo susilaukė pasiūlymas ruošti mažus, bet dažnus suvažiavimus Lietuvoje, skirtus specifinių temų gvildinimui. Ir ne tam, kad vieni kitus pamokytume, bet kad įgautume bendresnę kultūrinę patirtį.

Ivykęs pokalbis išryškino orientacinius parametrus. Jų laikantis JAV LB Kultūros taryba persvarstys per diskusijas išskeltus pasiūlymus bei tolimesnę veiklą. JAV LB Kultūros tarybos nutarimai bus paskelbti spaudoje.

Spaudai paruošė **Aleksandra Kašubienė**.

daryto jo pranešimo santraukos, išspausdintos *Muzikos žiniose*, galima pasisemti daug informacijos.

Kaip dera tikram archyvistui, autorius neslepia, kad tai, ko jam nepavyksta surasti. Aš, kaip ir Vytautas Strolia, ieškojau seniausio Lietuvoje veikusio choro įrašo (iki 1910 metų). Abu neradome. Bet štai pernai jų ir daugelį kitų aptikau Juozo Žilevičiaus archyve. Pasirodo, plokštelė ne per seniausiai atnešė atsidėjusiai triūsiantis archyve kolekcionierius K. Šablėvičius. Manau, kad šį įrašą jau turi ir Vytautas Strolia. Vieną iš daugelio pavyzdžių miniu, siekdamas atskleisti nelengvą, vingiuotą tyrinėtojo kelią.

Mano supratimu, atskirai gvildintinas išeivijos dvasininkų neįkainojamas indėlis į lietuvių kultūrinį-muzikinį sąjūdį. Tema verta atskiros monografijos. Ypač JAV ir Kanados bažnyčios, dažniausiai parapijų sukakčių progomis, leisdavo labai turtingai apipavidalintas, gausiai iliustruotas, turiningas knygas. Tai visuomeninės, religinės, kultūrinės - muzikinės veiklos metraštinės. Čia akivaizdūs dvasininkijos kilnūs darbai lietuvių ir lietuvių kultūros išlaikymui. Būtina išskirti ir pavienių asmenų konkrečius muzikinę veiklą, pavyzdžiui, kompozitorius. Kad ir Bruno Markaičio. Arba kuklesnio masto muzikos veikėjų – kompozitorius: A. Ambrazičio (1859-1943), Juozo Čičausko (1899-1955), Vlodo Budrecko (1905-1985), dirbusio Lietuvoje, bet kūrybiniais tikslais besilankiusio JAV, muzikos daktaro A. Adomaičio, garsios muzikos – sesers kazimierietės Marijos Bernardos, taip pat Marijos Scholastikos ir daugelio kitų.

Tiek straipsnyje suminėti, tiek ir kitų galimų ir reikalingų sumanymų beveik neįmanoma atlikti izoliuotai, vien Lietuvoje. Tėvynėje yra tyrinėtojų, bet nėra arba beveik nėra žinių šaltinių aruodų. Jis yra Jungtinės Amerikos Valstybėse – tai Čikagos Juozo Žilevičiaus – Juozo Kreivėno lietuvių muzikologijos archyvas. Savo unikalumu neturinti analogo, 1920 metais į Lietuvą įkūrė kompozitorius Juozas Žilevičius. Kartu su pagrindėju 1929 metais į Čikagą atkeliavo ir pirmieji archyvo relikvai. Kiek vėliau darban įsitraukė bendramintis, pagalbininkas Juozas Kreivėnas. Dabar

Nuomonės ir pastabos

Kai neišsijiebia juokas

Dramaturgas Kazys Saja rašinyje „Kodėl rusų tiek daug, o lietuvių tiek mažai“ (*Draugo* priedas 1994 m. balandžio 23 d.) linksmai postringauja apie lietuvių šventeivišką nesugebėjimą savo kalba nešvankiai keiktis. Esame ne itin imlūs riebiam humorui. Dėl to nukenčia visumas. Dėl to ir nesijuokėm iš jo „barakudinės“ komedijos, kurią Los Angeles Dramos sambūris suvaidino Los Angeles ir Čikagos scenose.

Tautiečių tariamas šventeiviskumas iš tiesų nieko bendro neturi su „Barakudu“ nesėkme. Buvau spektaklyje. Atleides varžtus žiūrėjau. Tačiau vaidinimo eiga taip ir neišsijiebia, kaip kiurkšties. O jautrumo sąmoju, kiek save pažįstu, dar nesu praturdęs. Mačiau, kad šalia sėdintys irgi spokso suglume. Reiškia, scenoje stigo komiško parako.

Esu skaitęs Kazio Sajos apsakymų knygą. Joje kai kurios situacijos, dialogai mane prajuokino. Daug linksmumo suteikė man jo pjesių rinkinys *Liepsnojanti kriaušė*. Saja gerai pažįsta lietuvių liaudies satyriškąsias versmes. Moka pataikyti. Taigi, kad ir santūriai, mes sugebame juoktis, ironizuoti, pašiepti neblogiau už prancūzus, anglos, amerikiečius... Savaip.

Neseniai skaitinėjau amerikiečių kritiko Harry Levin knygą apie komedijos teoriją ir praktiką *Playboys & Killjoys*. Skyriuje „Humoro gyslos“ Levin'as rašo: „Sugebėjimas juoktis neabejotinai yra visuotinė savybė, viena iš kelių atskiriant žmones nuo gyvulių. Tačiau juoko raiškos būdai ir dalykai, sukeliantys juoką, atrodo, gali būti skirtingai įvairūs: tautiniai, regioniniai, susiję su vieta, seksualiniais, kultūriniais, etniniais. Pagal šiuos kriterijus galime daug pasakyti apie besijuokiančius ir apie nepalinksminčius rimtuolių“.

Tenegalvoja lietuviškų komedijų rašėjai, kad mes nesugebame juoktis ir davatkiškai smerkiame kokį nors išgirstą riebesnį žodį ar frazę. Anaipol. Geroje komedijoje (o tokių literatūroje nedaug) gyvenimo spirgai tik padidina žiūrovo apetitą. Gal „Barakudos“ būtų buvusios tikrai skanios (kaip parapijos cepelinai), jei vietoj persistengimo prajuokinti, vietoj daugžodžiavimo veiksmo

vadeles tampytų paprasto žemiško komizmo rankos. Gyvenimas pilnas juokingų painiavų.

Ir pati „Barakudų“ tema buvo susukta ne taip, kaip tikėjosi išeivijos publika. Juk žodis „barakudos“ mūsų žurnalistų prikergtas dailioms lietuvaiteis, kurios laikinai čia viešėdamos visai bando apsukti galvą kokiame nors senstėjusiam turtiniam amerikoniui, kad už jo ištekęs gautų žalią kortelę. O Kazys Saja viską nutempė į Vilniaus viešbutį. Štai ten regime ant kėdės užmestą moterišką koresetą – atseit objektą gražuolėms pavilioti (žiauriai nejuokinga). Įsitempę klausomės vėtyto, mėtų, pasiturinčio Amerikos lietuvių Girdžiaus ilgo, nuobodaus pokalbio su rašymo specu Benu Kaštaunu. Girdžiaus dolerinis kvapas pritraukia eilę „barakudinio“ gymio personažų: uždariaujančią viešbučiuose Daivą Čiučialiuylę, nepažintą išradėją Vyta Pajamanti, provincijos mistikę Agnė Kibildaitę, kontūzytą KGB atsargos pulkininką, moterį, su kuria malonu susipažinti Rūtą, jau pagyvenusią „barakudą“ Moniką.

Taigi keistulių pakanka, šnekejimo, kalbėjimo, judesių visas čiuzynis, bet komizmo adatos kažkodėl taip ir neišlenda iš tos gausios maišos. Abejones mārška užgula publika. Suprantama, komedijai suvaidinti reikia aktorių su komišku įgūdžiu. Reikia režisūros, kuri išryškintų tai, kas juokinga. Juk ne kiekvienas sugeba juokingai papasakoti anekdotą. Tolygiai ne kiekvienas gali scenoje pavirsti juoką spinduliuojančiu personažu. O tai jau ne dramaturgo kaltė.

Prisipažinkime: komedija yra baisiai keblus menas. Ne tik mums, bet ir visai žmonijai. Man regis, teisingai minėtame *Draugo* priedo rašinyje Kazys Saja pasiguodžia, dėkodamas kolegai Algirdui Landsbergiui, bandžiusiam įi aginti nuo kritiku: „Abudu matom, kad graudenti, gasdinti, marinti nuoboduliu, kur kas lengviau, negu mėginti juokinti, palinksinti žmones“.

Ir turbūt liūdniausia, kai toks „marinimas nuoboduliu“ prasi-

veržia į lietuviškos komedijos valdas.

Pranas Visvydas

Santa Monica, California

tinė lobių sala supilta jų abiejų rankomis. Tai galėjo padaryti tik „nenormalūs“ žmonės – iki fanatizmo pamėgę savo darbą, nežinantys, kas yra miegas kaip atrodo Floridos saulė ir kokia tikroji dolerio vertė. Užuot vandravojusiam, kaip daugumai vidutinių amerikiečių, bent penkių kambarių bute, Juozui Žilevičiui pakako vienos Tėvų Jėzuitų vienuolyno (beje, glaudusio ir archyva) celės. Tačiau kokia forma šaltiniai besitelktų, ekonominiu terminu išsireikšiant, tai tik žaliava. Net unikali Juozo Žilevičiaus knyga *Lietuvio vargonininkas išeivijoje* tėra medžiaga moksliniam apdorojimui. Nei Juozas Žilevičius, nei Juozas Kreivėnas šito nesiekė: neturėjo tam laiko, pagaliau ir tikslo. Tai tyrinėtojo-mokslininko uždaviniai. Toks galėjo būti, deja, anksti jo netekome, Vladas Jakubėnas. Smailią plunksną turi Aleksandras Kučiūnas. Žino, ką su ja veikti ir Kazys Skaigirys. Nemaža galima laukti iš Fausto ir Vytauto Strolių. Plunksnakočių iš rankų nepaleidžiančių lietuvių išeivija turi ne du ir ne tris. Daug vertingo padariusi ir nemaža dar žadanti nuveikti čekietė dr. Loretta Venclauskienė.

Stiprių muzikologų – mokslininkų turi Lietuva: V. Landsbergis, A. Ambrazas, O. Narbutienė,

A. Tauragis, J. Bruveris, J. Antanavičius, D. Palionytė. Firmasis smuikas gal atitektų Vytautui Landsbergiui. Tik daugiausia savo galių jis atidavė M. K. Čiurlionui, kaip ir A. Ambrazas – J. Gruodžiui. Žinoma, šių tyrinėjamų asmenų kūryba – tai ne „grygu“ ir net ne „sibelių“. Ryškūs muzikologai-enciklopedistai, archyvistai yra A. Karaska, vos 60 metų peržengęs senenai miręs V. Jurkštas. Prie šios srities muzikologų priskirčiau ir labai didelį eruditą A. Tauragi, apie metus laiko pradirbusį minėtame archyve.

Nuo pokario muzikologai rengiami Lietuvos muzikos akademijoje (konservatorijoje). Apmaudu, kad tik retas pasuka nelengvą mokslininko-menotyrininko keliu. Norint ką nors vertingesnio atlikti, reikia aukotis. Pavyzdžiui, kaip paminėjau, Nepakanka kelias vasaras merkti kojas į dubenį su šaltu vandeniu. Reikia atiduoti bent dalį savo gyvenimo. O tam jau reikia apsigirti tyrinėtojo liga, kaip pavyzdžiui, čekietis a.a. Bronius Kviklys (*Lietuvio bažnyčia* – o griečiau tai Lietuvos Bažnyčios enciklopedijos – autorius), 37 tomų *Lietuvių enciklopedijos* įkvėpėjas ir leidėjas Juozas Kapočius, Biržiškios ir kiti, kurie buvo tarp mūsų ir dirbo taip, kaip kiekvienas sau galėtų ir palinkėti.